

برنامه داوطلبان سلامت

خدمات داوطلبانه

برنامه داوطلبان سلامت

خدماتی است که افراد خیر اندیش بدون انتظار به پاداش مادی برای بهبود زندگی سالم و مناسب دیگران تلاش می کنند و فعالیتهای داوطلبانه چشم انداز مشخصی از مشارکت مردمی است که آنان را در سازندگی و ارتقاء توسعه جامعه و انسانها سهیم و درگیر می کند و در این تعریف سه اندیشه مهم نهفته است

درگیر شدن ، یاری دادن ، مسئولیت

داوطلبان به خوبی توانایی تفکر و اقدام سازنده در راستای تحقق ، توسعه پایه ، تامین حفظ و ارتقاء سطح سلامت جامعه و بهتر زیستن را دارند ، مشارکت مردمی در قالب داوطلبان سلامت با عنوان « داوطلب سلامت » یکی از آن توانایی ها است که برای ارتقاء سلامت جامعه و زنان گام برداشته است

برنامه داوطلبان سلامت

سلامتی محور توسعه است و مسائل و مشکلات بهداشتی همان مشکلات توسعه است که نمی توان آن را فقط در بخش سلامت حل نمود بنابراین جلب مشارکت تک تک افراد جامعه و بخشهای توسعه ، برای حل مشکلات بهداشتی در رسیدن به سطح قابل قبول « سلامت برای همه » براساس « منشور بین المللی بهداشت ، سپتامبر 1978 میلادی » از ضروریات می باشد

نقش مشارکت مردم در فرآیند توسعه اجتماعی ، اقتصادی ، فرهنگی و حتی سیاسی قابل توجه است و نهادینه کردن مشارکت مردمی در تشخیص اولویتهای ، برنامه ریزی ، اجرا و ارزشیابی خدمات بهداشتی درمانی امر اجتناب ناپذیر است بنابراین وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی برای رسیدن به این مهم در سال 1369 با انگیزه حل مشکلات حاشیه نشینان شهری اقدام به طراحی و اجرای « طرح داوطلبان سلامت » نمود و گسترش آن در سطح کشور به عنوان یک بستر مناسب برای جلب مشارکت مردم در تامین و ارتقاء سطح سلامتی جامعه خود و زمینه ساز رسیدن به توسعه مداوم و پایدار می باشد

اهداف برنامه داوطلبان سلامت

1- ارتقاء سطح سلامتی جامعه شهری به ویژه جمعیت حاشیه نشین و محروم با استفاده از جلب مشارکت مردمی

2- ارائه فعال خدمات بهداشتی در مناطق شهری (به ویژه حاشیه شهرهای بزرگ)

3- مشاركت مردم در برنامه ريزي و تصميم گيري و استفاده از همكاري آنان در ارائه مراقبتهاي اوليه بهداشتي

4- بهره گيري از امكانات موجود جامعه در جهت حفظ و ارتقاء سلامتي جامعه بشري در سطوح محلي و منطقه

5- فراهم كردن زمينه اي براي ورود زنان خانه دار به عرصه فعاليتهاي اجتماعي و توانمند سازي آنها در جهت امور اجتماعي و اقتصادي و فرهنگي

6- ارتقاء حضور مردم در عرصه توسعه اقتصادي اجتماعي

زنان کشورمان پیش‌تازان این همیاری عمومی شدند و تحت عنوان « داوطلب سلامت » داوطلبانه بدون هیچ گونه چشمداشت مادي قدم در جهت توسعه بهداشتي نهادند که زیربنایی ترین ابعاد تکامل اجتماعي بشر است

داوطلب سلامت

داوطلب سلامت ، زنان داوطلب محله مي باشند که از میان منطقه محل سکونت خود با داشتن سواد و برخورداری از مقبولیت اجتماعي مناسب ، برخوردار از وقت کافي ، داشتن انگیزه و علاقه براي ایجاد فعاليتهاي اجتماعي ، انتخاب و دعوت به همكاري مي شوند. داوطلب سلامت بایستی بطور متوسط 50 خانوار را که در همسایگی محل سکونت وي زندگي مي کنند تحت پوشش قرار دهد.

داوطلبان براي کسب آگاهيها و مهارتهاي بهداشتي در جلسات هفتگي در مرکز بهداشتي درماني نزديك به محل زندگي خود شرکت مي کنند . محتوای آموزشی داوطلبان در خصوص سلامت کودکان ، سلامت مادران ، سلامت خانواده ، سلامت جامعه و آشنایی با بیماریهاي شایع مي باشد . داوطلبان در کلاسهاي آموزشی خود علاوه بر یادگيري مفاهيم علمي و مهارتهاي عملي ، براي انتقال آن به خانوارهاي تحت پوشش خود نزد مربی خود تمرین خواهند نمود تا آموخته هاي بهداشتي را بتوانند بطور صحیح به مردم منتقل کنند .

در حال حاضر بیش از 130000 داوطلب سلامت زن در سراسر کشور و تعداد 15009 داوطلب سلامت در سطح استان خراسان رضوي بیش از 2000000 نفر جمعیت شهري و روستایی را تحت پوشش داشته و مشغول به فعالیت هستند و براي اعتلای سلامت جامعه و توانمند سازي خود و خانوارهاي تحت پوشش تلاش مي کنند ، آنان همچون بازوان توانمندی براي برقراري ارتباط مسئولین محیطي بهداشت با جامعه عمل مي نمایند . با تلاش بي وقفه خود از بروز بیماریها و معلوليتهاي فراواني در محیط شهر و روستا پیشگیری کنند و با تامین و ارتقاء سلامت جامعه زمینه بروز استعدادهاي خداداد بخش عظیمي از جمعیت کشور فراهم گردیده است.

انگیزه کار داوطلبانه داوطلب سلامت :

امید به پادشاهی موثر معنوی ، پادشاهی اداری ، تغییر اجتماعی ، وفاق ، مسابقه و پادشاهی محسوس و قابل لمس

پادشاهی معنوی نظیر احساس مهم بودن ، مباحث کردن به موفقیت و احساس غرور و نهایتاً اجر اخروی -

پادشاهی اداری شامل فرصت امکان شرکت در کلاسهای بهداشتی ، آموختن چگونگی حل مشکلات بهداشتی و اجتماعی ، آموختن - مهارتها برای استفاده در خانه خود و انتقال به دیگران و انجام کارهای داوطلبانه در جهت بهبود زندگی دیگران می باشد که عملاً 130000 داوطلب سلامت در سراسر کشور به آن دست یافته اند

آموزش داوطلبان چگونه است ؟

ساختار آموزشی داوطلبان

آموزش داوطلبان شامل دو دوره است دوره مقدماتی نقش کلیدی را در تحکیم روابط بهداشت و داوطلب دارد . این دوره زمینه ساز فعالیت های بعدی و جذب داوطلبان است یکی از مهمترین قسمتهای دوره مقدماتی ، شناسایی و اولویت بندی مسائل بهداشتی محله است که پایه یادگیری آنها است طی جلسات بحث ، داوطلبان نیازهای بهداشتی محله و مردم را شناسایی و با کمک مربیان فهرستی از اولویت مسائل تهیه می کنند . دوره تکمیلی پس از شروع به کار داوطلبان تشکیل می شود و شامل جلسات و کلاسهای متنوعی است که در مراکز خدمات بهداشتی و درمانی برقرار می گردد

دوره یادگیری محدودیت زمانی ندارد . داوطلبان محله و مربی ، طول دوره را تعیین می کنند و زمان آموزش هر موضوع بستگی به نیاز آنها و شرایط محله دارد پس از شروع به کار نیز دوره آموزش آنها خاتمه نمی یابد بلکه طی جلسات و کلاسهایی که در مرکز بهداشتی - درمانی مربوط برای افزایش و به روز کردن آگاهی های آنان تشکیل می شود ، ادامه می یابد

دوره یادگیری محدودیت موضوعی ندارد . بر اساس خواست و نیاز داوطلبان موضوعات آموزشی تعیین می شود

در برنامه آموزشی داوطلبان تنها از يك فن ساده استفاده نمی شود . روشها و فنون مختلفی وجود دارد که هر فن برای تدریس نوع خاصی از مطالب آموزشی مناسب تر است مربی در آموزش خود از شیوه هایی استفاده می کند که در آن مهارت بیشتری دارد داوطلبان سلامت در جلسات تجارب خود را برای همدیگر بازگو می کنند

آموزش مربی:

از همان ابتدای امر ضرورت وجود مربیان کارآموده در طرح داوطلبان احساس می شد لذا سه کارگاه چهار روزه به منظور تربیت مربیان اصلی سراسر کشور تشکیل شد و آنها نیز به نوبه خود کارگاه هایی برای تربیت مربیان در هر استان ترتیب دادند . این مربیان نحوه آموزش مسائل بهداشتی به داوطلبان را که اغلب افراد بزرگسال و کم سواد هستند فرا گرفتند

آموزش مشارکتی:

داوطلبان زنان بزرگسالی هستند که داوطلبانه آمادگی کسب آموزشهای بهداشتی و انتقال آن را به مردم دارند بنابراین روش آموزش آنها نمونه ای است از آموزش مشارکتی بزرگسالان و اساس این آموزش بر پایه رابطه عاطفی و اجتماعی بین مربی و آموزش گیرنده استوار است ، احساس صمیمیت موجب ابراز افکار ، مسائل و نگرانی ها می شود و در نتیجه آموزش همراه با رضایت و لذت فراهم می گردد . در آموزش مشارکتی کلید موفقیت مربی ، احترام به عقاید آموزش گیرندگان است و در تسهیل یادگیری آنان موثر می باشد در این روش خود داوطلبان برای پاسخگویی به سؤالات تلاش می کنند ، فکر می کنند ، مطالعه می کنند . تمرین می کنند.

مربی فقط يك راهنماست ، محتوای بحث از ذهن داوطلبان تراوش می کند مربی فقط طراح مسئله و مسئول جمع بندی نتایج است . در آموزش مشارکتی ، مربی ممکن است پاسخ همه سؤالات را نداند او از ذهن افراد با تجربه کلاس بهره می گیرد . استعدادهاي آنها را کشف می کند و رشد می دهد کار عملی گروهی به خود آموزی رابطان کمک می کند

منابع آموزشی

در ابتدا منابع آموزشی محدودی برای تربیت داوطلبان استفاده می شد ولی پس از سرمایه گذاری مشترک وزارت بهداشت و یونسف منابع و مواد متنوع لازم آماده شد

تجارب و دانشی که داوطلبان با خانواده های زیر پوشش خود داشتند پایه اصلی برای تدوین کتب آموزشی شد

این کتابها شامل :

راهنمای مربیان

راهنمای فعالیت رابطان

مجموعه آموزشی داوطلبان سلامت در 6 جلد که تا کنون بیش از 32 موضوع آموزشی را در بر می گیرد

هدف مجموعه این کتب آموزشی این است که مربیان بتوانند داوطلبان را برای انتقال پیام های بهداشتی به خانواده ها آموزش و یاری دهند این منابع همچنین به داوطلبان کمک می کند تا بطور فردی و گروهی پیام ها و مهارتهای بهداشتی را بهتر انتقال بدهند

این کتاب ها چارچوب واحدی دارند که عبارتست از:

1- مقدمه

2- اهداف

3- اهمیت موضوع

4- متون آموزشی شامل مطالبی که داوطلبان باید بیاموزند

5 - مهارتهای ارتباطی

6- کاربرد عملی

7 - خود آزمایی . شرایط انتخاب داوطلب سلامت

- داشتن مقبولیت اجتماعی

- علاقمند به شرکت در فعالیتهای اجتماعی -

- داشتن سواد

- ظاهر و رفتار مقبول ، سنجیده و شایسته

- رضایت ولی یا همسر جهت شرکت در فعالیتهای اجتماعی

شرح انتظارات از داوطلبان سلامت :

شرکت فعال و مستمر در جلسات آموزشی

- انتقال مفاهیم و مهارتهای بهداشتی به جامعه محلی

- شناسایی گروههای آسیب پذیر در خانوار های تحت پوشش محله

- پوشش تقریبی 50 _ 20 خانوار توسط داوطلب سلامت در مناطق شهری و پوشش تقریبی 20 خانوار توسط داوطلب مناطق روستایی

- پیگیری مراقبتهای بهداشتی مورد نیاز خانوار های تحت پوشش

- شناسایی مسایل بهداشتی جامعه تحت پوشش و تلاش برای رفع آنها با مشارک مردم و نهادهای توسعه

- شرکت داوطلبانه در طرحهای ملی ، منطقه ای

اثر بخشی برنامه داوطلبان سلامت :

برنامه داوطلبان سلامت به تغییر نگرش و عملکرد مردم به ویژه زنان نسبت به توانایی بالقوه خود در جهت تغییر و بهبود شرایط - زندگی کمک کرده است و اعتماد به نفس و اتکا به خود را در زنان داوطلب و خانوارهای تحت پوشش افزایش داده است

داوطلب سلامت زمینه های لازم را برای مشارکت فعالانه تر زنان در توسعه اقتصادی ، اجتماعی کشور فراهم نموده است و در - برخی از گروههای داوطلبان سلامت حیطه فعالیت آنان متناسب با نیازهای جامعه توسعه یافته و در امور اجتماعی و خانوادگی به کمک مردم شتافته اند

این برنامه چهره ای از زنان مسلمان همیشه در صحنه را برای زنان جمهوری اسلامی ترسیم نموده است -

با شرکت در برنامه های توانمند سازی و فراگیری حرف مختل قادر شده اند مهارتهای کسب شده را به خانوارهای تحت پوشش - خود و نیز جوانان محله انتقال دهند و مدیران سلامت در محله خود شده اند

هم اکنون داوطلبان سلامت ، سازمانی غیر متمرکز با دیدگاهی روشن و خودجوش ، جامعه نگر و مردمی فراهم آورده اند که در جهان به پدیده ای نوین تبدیل شده است و در حال حاضر به آن حد تکامل رسیده است که در کنار مسئولین کشوری ، استانی و شهرستانی شعار انسان سالم محور توسعه اجتماعی در گوشه و کنار کشور جاری نمایند

وضعیت برنامه داوطلبان :

برنامه داوطلبان سلامت از سال 1372 در 4 مرکز بهداشتی درمانی شهری با 120 نفر داوطلب شروع شده و در پایان فصل بهار سال 1392 بیش از 15009 نفر داوطلب در جهت تامین سلامت جامعه و ارائه خدمات بهداشتی در تمامی شهرستانهای استان مشغول فعالیت هستند و جمعیتی بالغ بر 2000000 نفر را تحت پوشش قرار داده اند.

در حال حاضر در 234 مرکز بهداشتی درمانی شهری و پایگاه بهداشتی تعداد 6441 داوطلب سلامت و در 763 خانه بهداشت تعداد 8566 داوطلب سلامت برای اعتلای سلامت جامعه خود داوطلبانه در عرصه خدمت حضور دارند همچنین تعداد 1368 داوطلب متخصص از بخشهای توسعه و 883 نفر داوطلب ، صنوف ، معلم ، دانش آموز و رابط عشایر با حوزه معاونت بهداشتی همکاری داوطلبانه دارند

داوطلبان متخصص:

جلب مشارکت مردمی و همکاری بین بخشی در جهت تامین و ارتقاء سطح سلامتی جامعه از اصول مراقبتهای اولیه بهداشتی است و توجه به این اصول جوامع را قادر می سازد تا شیوه های زندگی سالم را آموخته و تأثیری شگرف در اجتماع کشوری داشته باشند.

بدنبال اهداف مشاركت مردمی ، توانمند سازي زنان در عرصه فعاليتهاي اجتماعي مطرح گردید و طرح داوطلبان متخصص به منظور ارتقاء مهارتهاي داوطلبان سلامت در زمینه هاي تخصصي تر با بهره گيري از مشاركت و همكاري بخشهاي توسعه (نيروي انظمائي ، راهنمايي و رانندگي ، آب و برق ، شهرداريها ، سازمان بهزيستي و....) از سال 1383 به مورد اجرا گذاشته شد

در راستاي اجرايي اين برنامه هماهنگي هاي تنگاتنگ بين بخشي لازم و ضروري است كه با نشستها و انجام هماهنگيهاي لازم تفاهم نامه اي بين بخش سلامت و سازمان و يا افراد متخصص حقيقي تنظيم و بر اساس آن تعهدات تعيين ، تبیین و اجرا مي گردد.

هدف : توسعه زندگي سالم و مولد از طريق جلب مشاركت مردمی و بين بخشي

شیوه هاي اجراي طرح:

داوطلبان متخصص با ارائه خدمات در سه بعد "حمایتي و هدایتي ، مهارتي و آموزشي" به ارتقاء سلامت جامعه كمك مي نمایند

گروه 1 : مهارتي : داوطلبان متخصص دانش ومهارتهاي خود را براي توانمند سازي داوطلبان سلامت و خانواده هاي تحت پوشش آنها بكار مي گیرند . مانند مهارتهاي فني مهندسي ، حرفه اي و ملزومات ساختماني (تعمير اوليه ، لوازم برقي و لوله كشي ...،چگونگي مصرف صحيح آب ، خدمات شهري) پرورش گياهان ، حرفه هاي درآمد زا و

گروه 2 : آموزشي : داوطلباني هستند كه موضوعات آموزشي ، بهداشتي و الكوي زندگي سالم را به گروههاي زیر مجموعه سازمان خود منتقل مي كنند

گروه 3 : حمایتي ، هدایتي : داوطلباني هستند كه برنامه داوطلبان سلامت را از نظر سياسي ، رفاهي و مادي ، فكري ، برنامه ريزي . و مدیریتی حمایت نمایند

وضعیت موجود

در سال 1392 تعداد 350 پروژه شامل 250 پروژه با سازمانهاي توسعه و 100 طرح با داوطلبان متخصص (افراد حقيقي) در سطح شهرستانها به مورد اجرا گذاشته شده است كه مجموعاً تعداد 1368 داوطلب متخصص جذب و تعداد 28603 نفر تحت . آموزشهاي لازم قرار گرفته اند

شما چگونه مي توانيد داوطلب متخصص شويد ؟

در صورتیکه علاقمندید در سرنوشت سلامت جامعه و توسعه زندگي سالم و مولد سهيم باشيد و ديگران را در دانش و مهارتهاي فردي خود سهيم كنيد فرم ذیل را تكمیل و به مركز بهداشت شهرستان ارسال فرمایید . دستان پرتوان شما را در اين همكاري به گرمي مي فشاريم.